

MOLĖTŲ VANDENS PAŽINIMO CENTRO

ATVIRAS
PROJEKTO
KONKURSAS

Darbai-laimėtojai

2025



DARBAS LAIMĖTOJAS

I VIETA



RATU

MOLĖTŲ VANDENS PAŽINIMO CENTRO
ATVIRAS PROJEKTO KONKURSAS

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

RATU

„Ratas“ – tai pasaulio tvarkos ženklas. Tai lietuviškos **rėdos rato** interpretacija, kurioje susilieja gamta, žmogus ir laikas. Vandens pažinimo centras „RATU“ gimsta iš šio cikliško judėjimo – nuolatinės kaitos, tekėjimo ir atsinaujinimo. Pastatas nėra tik objektas – tai gyvas procesas, kuriame vanduo tampa architektūros forma, o architektūra – vandens kelio atspindžiu.

Ratas čia ne tik geometrinė forma, bet ir **kosminės tvarkos simbolis**, jungiantis dangų ir žemę, praeitį ir ateitį, tylą ir garsą, judėjimą ir sustojimą. Lankytojas kviečiamas kelionei, kuri prasideda požemyje – vandens gelmėse – ir kyla aukštyn iki šviesos, vaivorykštės, lietaus debesų. Tai pažinimo ratas, kuriame atsispindi žmogaus santykis su gyvybės šaltiniu – vandeniu.

URBANISTINĖ IR GAMTINĖ APLINKA

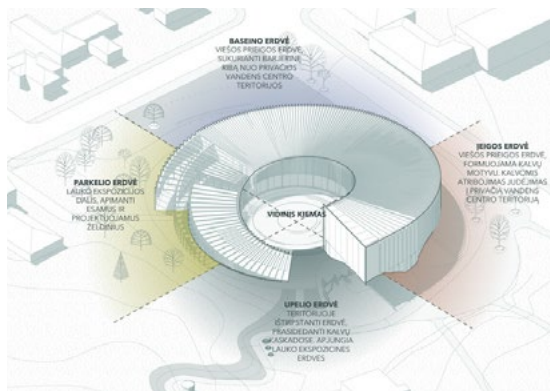
Projektas įsilieja į **Molėtų ežerų kraštovaizdį** – tarp vandens, kalvų ir želdynų. Pastatas kuriamas šiaurinėje miesto dalyje, greta Pastovio ežero, kur iš natūralios topografijos kyla jo tūris – lyg iš žemės ištrykštantis šaltinis. Rato forma įrėmina vidinį kiemą, kuris tampa tylos, susitelkimo ir vandens šviesos vieta.

Sklypas struktūruojamas į **keturias aiškiai apibrėžtas zonas**, kurias jungia vientisas kraštovaizdžio scenarijus:

- **Baseino zona** šiaurės vakaruose – atspindžių ir ramybės erdvė, kur vandens paviršius tarsi pratęsia pastato formą ir leidžia jam atsispindėti danguje. Ji tampa simboline jungtimi tarp miesto ir centro, kviečiančia įsiklausyti į vandens tylą.
- **Įeigos erdvė su kalvų motyvu** šiaurės rytuose – natūraliai formuota reljefo kalva veda lankytoją žemyn į pagrindinį įėjimą, panardinant jį į vandens stichijos patyrimą. Čia prasideda architektūrinė kelionė, kurioje žmogus tampa vandens rato dalimi.
- **Parko erdvė su esamais želdiniais** pietvakarinėje dalyje – tai natūrali poilsio ir susikaupimo vieta, išsauganti brandžius ąžuolus ir kitus medžius bei jų suformuotą mikroklimatą. Ji sukuria natūralų foną pastato siluetei ir pabrėžia perėjimą iš urbanizuotos aplinkos į gamtinę.
- **Upelio erdvė** pietrytinėje dalyje – čia formuojamas pažintinis takas, lydintis vandens tėkmę nuo pastato šaltinio iki ežero. Tai dinamiška, gyva kraštovaizdžio dalis, kur žmogaus sukurtas vandens kelias susijungia su natūraliu.

Tokiu būdu sklypas aiškiai **suskaidomas į dvi funkcinio naudojimo zonas**:

- **Vilniaus g. prieigų dalyje** formuojama vieša erdvė – atvira miestiečiams, laisvai prieinama tiek kasdieniam pasivaikščiojimui, tiek renginiams.
- **Vidinėje/ežero pakrantės pusėje** išsidėsto labiau **privati centro zona**, skirta lankytojams, besileidžiantiems į pažinimo kelionę po vidines ekspozicijas ir vandens stichijas.



3



URBANISTINĖ IR GAMTINĖ APLINKA

Tokiu urbanistiniu sprendimu sukuriamas **aiški ribų, ritmų ir atvirumo hierarchija**, atliepianti rato – pasaulio tvarkos – principą: nuo viešo prie privataus, nuo triukšmo prie tylos, nuo miesto prie gamtos.

Tūrio kryptys ir ašys išlaiko **vizualinius ryšius su svarbiausiais miesto orientyrais** – nuo vidinio kiemo matoma **Molėtų Šv. apaštalo Petro ir Povilo bažnyčia**, kuri tampa dvasiniu kontrapunktu pažinimo centrui. Šis ryšys subtiliai įprasmina dialogą tarp sakralios ir gamtinės erdvės, tarp žmogaus tikėjimo ir gamtos gyvybės rato.

Pastato tūris, kildamas iš reljefo, ne dominuoja, o **įsiklauso į vietos mastelį**, formuodamas harmoningą miesto įvaizdį.

Kraštovaizdžio sprendiniai paremti **natūralios topografijos išsaugojimu ir papildymu** – kalvos ir įdubos ne griauamos, o paverčiamos architektūros dalimi.

Taip urbanistinė kompozicija sujungia žmogaus kurtą erdvę su gamtos ritmu – tarsi **vandens srautas**, įsiliesiantis į ežerų grandinę, kartu išlaikydamas aiškią miesto struktūros logiką ir pagarbą vietos dvasiai.



4



ERDVINIAI IR TŪRINIAI SPRENDINIAI

Pastato **erdvinė kompozicija** paremta **judėjimo ratu** principu – tai architektūrinis vandens rato atitikmuo, kuriame forma tampa ne statiška, o tekanti. Tūris kyla iš reljefo tarsi banga, o jo centras – vidinis kiemas – išlieka rami, susikaupusi vieta, aplink kurią sukasi visas pažinimo scenarijus.

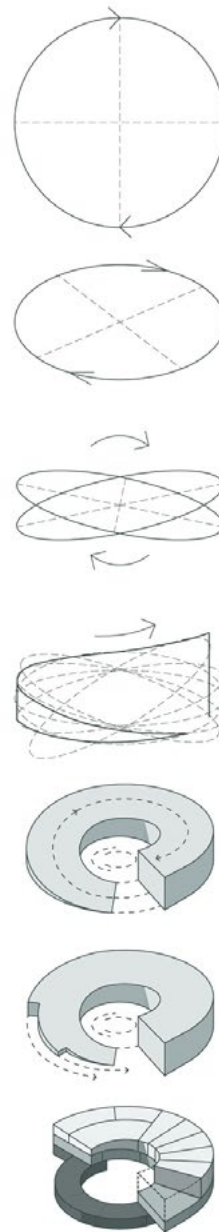
Trijų lygių sistema (požeminis, pirmasis ir antrasis aukštai) formuoja **vientisą vertikalią kelionę**. Požeminis aukštas įgilintas į kalvų masyvą – tai vandens gelmės, paslapties ir tylos erdvė, kuri jungiasi su vidine lauko vandens zona. Pirmasis aukštas – paviršinio vandens pasaulis, kuriame dominuoja šviesa, judėjimas ir garsas. Antrasis aukštas kyla link dangaus, kur ekspozicija išsiskleidžia šviesos ir garų instaliacijose.

Tūrio **dizainas lakoniškas, tačiau dinamiškas** – horizontalios fasado lamelės ritmiškai suka ratu aplink pastatą, sukurdamas įspūdį, kad konstrukcija nuolat juda. Šviesa, krintanti ant lamelių paviršiaus, keičiasi visą dieną – rytą ji sidabrinė ir vėsi, vakare – gelsvai bronzinė. Šis šviesos virsmas simbolizuoja laiko tėkmę ir vandens atspindžius, todėl pastatas niekada nėra toks pat – **jis kinta kartu su dienos ritmu**.

Architektūrinė forma kuria **subtilią įtampą tarp racionalaus geometrinio rato ir organinio reljefo**. Vienoje pusėje tūris įsiterpia į kalvą, tarsi priglusdamas prie žemės, kitoje – lengvai pakyla, formuodamas terasas ir apžvalgos vietas. Ši dinamika leidžia pastatui kvėpuoti kartu su aplinka, o lankytojui – nuolat patirti naujus perspektyvų rakursus.



5



ERDVINIAI IR TŪRINIAI SPRENDINIAI

Pastato struktūra remiasi **centrinės ašies principu** – tai vertikalus vandens srautas, kuris jungia visus aukštus. Iš antrojo aukšto lubų krintantis vanduo leidžia lankytojui girdėti jo garsą kiekvienoje ekspozicijos zonoje, taip paversdamas architektūrą **akustiniu ir jutiminiu organizmu**.

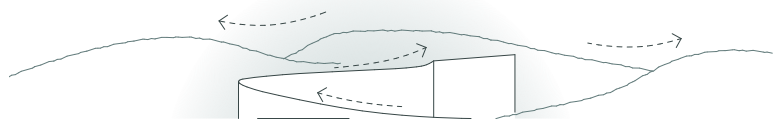
Vidaus erdvės formuojamos pagal **atvirumo gradaciją** – nuo tamsaus, uždaro ir grunto faktūrų kupino požemio iki šviesių, skaidrių viršutinių erdvių. Tokiu būdu lankytojas išgyvena visą gamtos ratą – nuo vandens gimimo iki jo išgaravimo, nuo gelmės iki dangaus.

Tūrio **plastinė raiška** – paprasta, tačiau turtinga interpretacijų. Ratą laiko trys pagrindinės struktūrinės arkos, kurios atveria vidinį kiemą ir leidžia pastato žiedui atrodyti pakibusiam virš žemės. Ši pakilimo būseną perteikia dvasinę rato prasmę – judėjimą, atsinaujinimą, amžiną grįžimą.

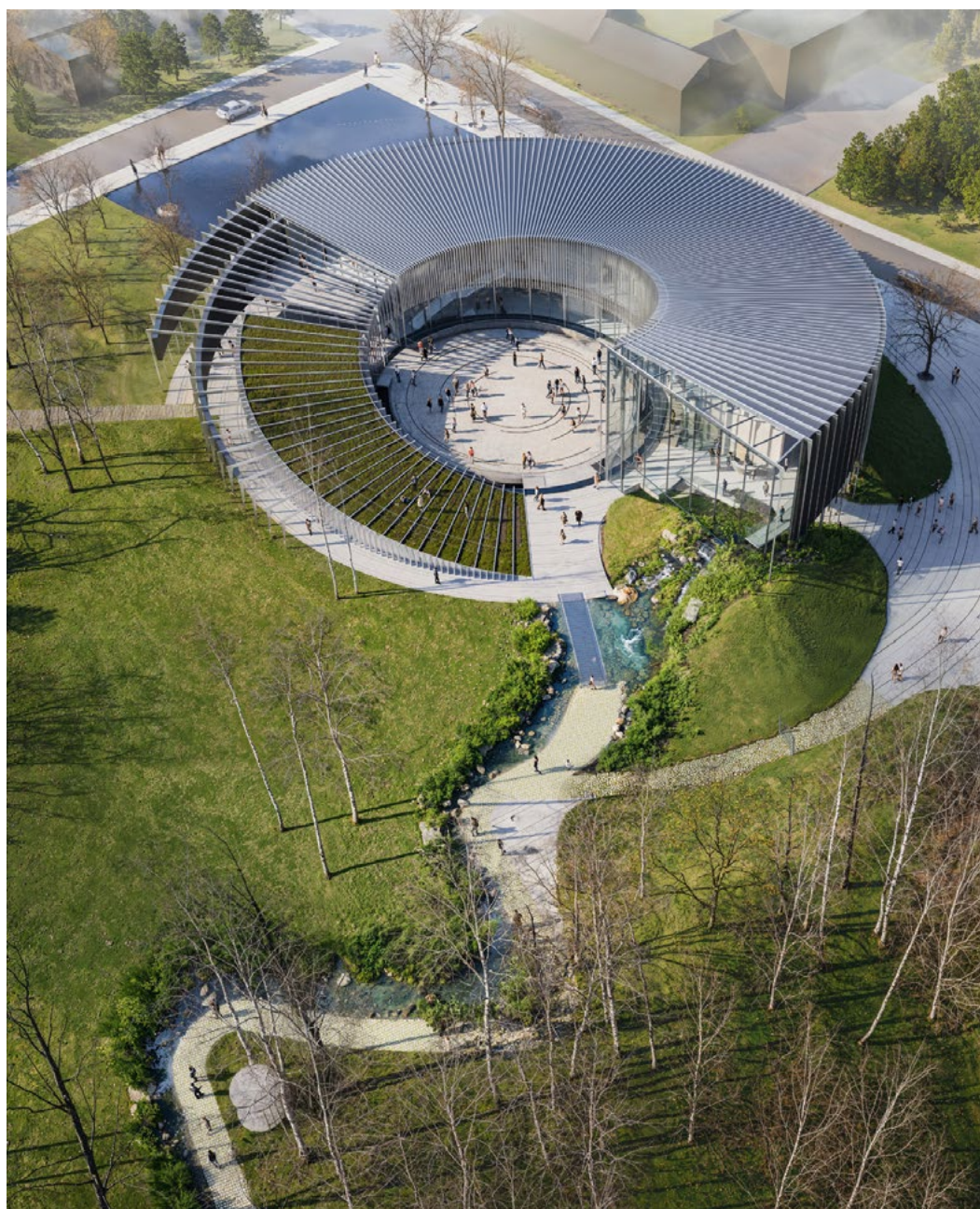
Vidinis kiemas – tai **erdvės šerdis**, į kurią nukreipti vizualiniai ryšiai iš visų aukštų. Jis jungia interjerą su lauko aplinka, tampa šviesos šuliniu. Kiemas – tarsi vandens akivaro centras, į kurį susitelkia viso komplekso energija.

Pastato aukščiausiame taške formuojama **apžvalgos vieta**, nuo kurios atsiveria Pastovio ežero panorama ir Molėtų bažnyčios bokštai. Tai ekspozicijos kulminacija – **rato užsidarymo momentas**, kai lankytojas iš žemės gelmių pakyla į šviesos ir horizonto erdvę.

Tūrinis sprendinys sąmoningai vengia agresyvios dominavimo laikysenos – vietoje to, pastatas tampa **vietos dalimi**, gamtos proceso tęsiniu. Jo forma – ne objektas, o **įvykis**, kuris vyksta laike: vanduo krinta, vėjas judina žolę, o šviesa nuolat keičia pastato paviršių.



6



FUNKCINĖ STRUKTŪRA

Vandens pažinimo centras RATU – tai **kelionė per tris pasaulius**, kuriuose lankytojas ne tik stebi, bet ir **patiria vandenį** – jo garsą, šviesą, judesį ir tylą – jo skirtingas būsenas. Pastato funkcijos išdėstytos pagal gamtinį ir dvasinį ciklą – nuo vandens gimimo iki jo išgaravimo.

Pagrindinis įėjimas formuojamas rytinėje sklypo dalyje, kur lankytoją pasitinka kalvų motyvas – žemės masyvas, po kuriuo tarsi slepiasi vandens šaltinis. Čia prasideda pirmasis susitikimas su stichija: po kalva girdimas tekančio vandens garsas, viršuje matomas stiklo ir plieno atspindžių žaismas. Įžengęs į vidų, lankytojas patenka į šviesos pripildytą vestibulį pirmajame aukšte, kuriame įrengiama recepcija, drabužinė ir informacijos zona. Pirmajame aukšte projektuojamos ir administracijos patalpos, kurios darbuotojams prieinamos patogiai iš bendros vestibulio erdvės.

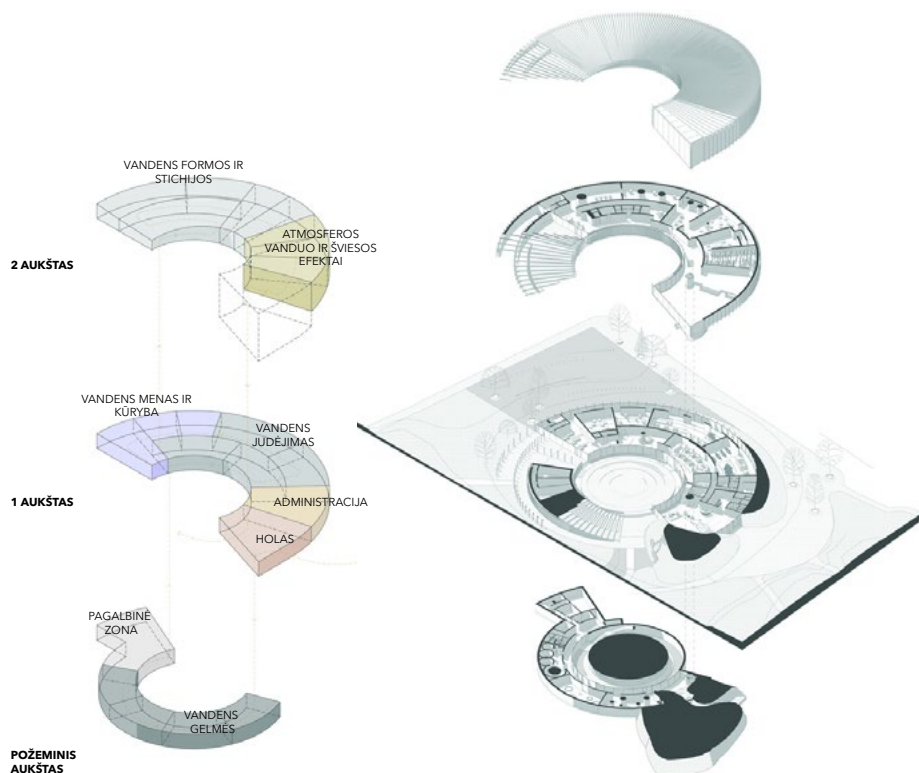
Iš čia kelionė leidžiasi **žemyn – į požemį**, kur prasideda vandens gimimo pasaulis. Požeminis aukštas įkomponuotas tarp kalvų reljefo ir uolienu, todėl interjeras primena natūralią urvo ar šaltinio ertmę. Čia įrengiama „**Vandens gelmių**“ ekspozicija – tamsi, rami, apšviesta tik reflektuota šviesa. Iš jos galima patekti į mažą lauko kiemo erdvę, kurioje matomas krintantis vanduo – pirmasis ciklo ženklas. Šioje erdvėje vanduo teka tyliai, tarsi kviesdamas sustoti ir įsiklausyti.

Kylant į **pirmąjį aukštą**, prasideda paviršiaus vandens tema. Čia ekspozicija vystosi žiedine trajektorija aplink vidinį kiemą – lankytojas juda kartu su vandeniu, stebi jo virsmus, klausosi garso, mato šviesos atspindžius. Tarp ekspozicinių erdvių įterpiami poilsio ir apžvalgos taškai, pro kuriuos atsiveria **vizualiniai ryšiai su ežeru, Molėtų bažnyčia, vidiniu kiemu**. Tokiu būdu orientacija erdvėje tampa natūrali, o patyrimas – vientisas.

Iš pirmojo aukšto vanduo krenta į požemį – gyvas vertikalus srautas, tekantis palei vidinį perimetrą. Lankytojai viso judėjimo metu mato šį vandens kelią, todėl jų pojūtis sekasi su architektūros ritmu. Tuo pat metu iš **pirmojo aukšto kylama į antrąjį**, kuriame atsiveria „**Šviesos ir garų**“ ekspozicija.



7



FUNKCINĖ STRUKTŪRA

Antrajame aukšte ekspozicija pasiekia savo kulminaciją. Čia dominuoja skaidrios, šviesios bendrosios erdvės, kurių lubomis krenta vanduo, o saulės spinduliai, prasiskverbdami pro lameles, sukuria vaivorykštės efektus. Ši erdvė skirta vandens virsmo, garavimo, debesų ir šviesos temoms – tai pažinimo rato pabaiga ir naujos pradžios simbolis.

Šiame aukšte lankytojas gali išeiti į **lauko terasą**, nuo kurios atsiveria visa Pastovio ežero panorama. Terasa tampa ir renginių erdve, kurioje galima organizuoti atvirus užsiėmimus, eksperimentus ar vakaro apšvietimo instaliacijas. Erdvės pritaikytos būti **lankščios ir transformuojamos** – ekspozicijos sienos keičiamos, apšvietimas valdomas pagal scenarijus, o kai kurios zonos gali būti naudojamos edukacijai ar kūrybinėms dirbtuvėms.

Kelionės pabaigoje lankytojas grįžta prie **vandens šaltinio** – to paties, kuris jį pasitiko įėjime. Dabar jis matomas iš viršaus, iš šviesos perspektyvos. Šaltinis trykšta į **lauko kaskadą**, kuri virsta **upeliu**, tekančiu per išorinę ekspozicijos erdvę iki pat ežero. Šis upelis – ne tik estetiškas, bet ir ekologinis elementas, surenkantis lietaus vandenį ir grąžinantis jį į gamtinį ciklą.

Taip funkcinė struktūra tampa **gyvu rato principo įkūnijimu**: nuo tamsos į šviesą, nuo vidaus į išorę, nuo ramybės į judesį. Kiekvienas aukštas – ne atskira erdvė, o **vieno pasakojimo dalis**, kurio centre visada lieka vanduo – gyvas, judantis, jungiantis viską ratu.



8



EKSPOZICIJOS NARATYVAS

Vandens pažinimo centras **RATU** – tai jutiminė kelionė, kur **vanduo tampa gidu**. Jis veda lankytoją per tris pasaulius – **požemio tylą, paviršiaus judėjimą ir dangaus šviesą**, atskleidamas gyvybės ciklą nuo lašo iki debesies.

Požemio pasaulis - pradžia

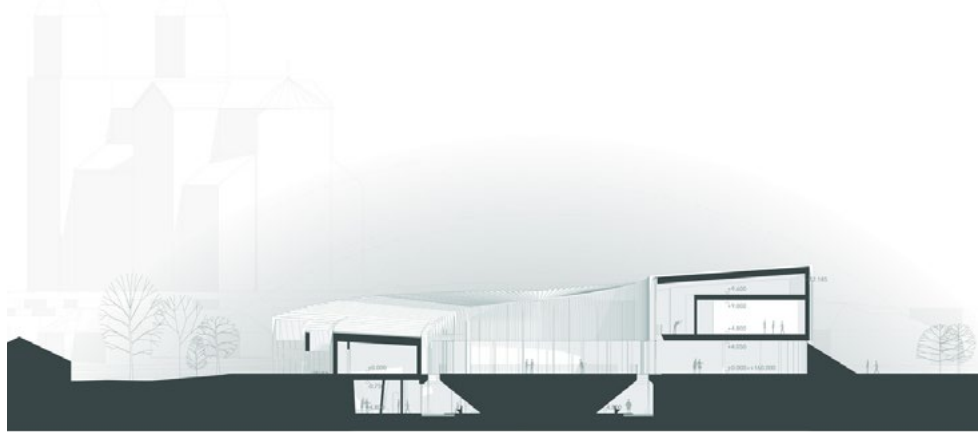
Kelionė prasideda **požeminiame lygyje**, kur žmogus panyra į vandens kilmės pasaulį. Tamsa, uolienų paviršiai, atspindžiai ir lėtas lašų garsas kuria **vandens gimimo atmosferą**. Interaktyvios projekcijos rodo požeminių srautų judėjimą, šaltinius, versmes. Čia lankytoją pasitinka **interaktyvūs ekranai ir judesio jutikliai**, leidžiantys tyrinėti gruntinio vandens kelią po žeme – nuo lašo iki versmės. Vanduo reaguoja į žmogaus judėjimą, sukurdamas pojūtį, kad jis gyvas, jautrus, klausantis.

Paviršiaus pasaulis - judėjimas ir pažinimas

Kylant aukštyn, prasideda **vandens kelionė paviršiumi**. Pirmasis aukštas skirtas pažinti vandenį kaip judėjimą, bangą, energiją. Čia formuojamos **kinetinės ekspozicijos**, kurios leidžia lankytojui paliesti procesus – nuo lietaus lašo iki upės srauto. Vanduo tampa kūrybos priemone: jį galima valdyti, formuoti, stabdyti, stebėti jo elgseną.

Interaktyvūs stalai ir vandens laboratorijos leidžia atlikti eksperimentus: išvalyti vandenį, stebėti jo garavimą, keisti temperatūrą ar slėgį. Tokiu būdu edukacija vyksta **per veiksmą** – lankytojas tampa tyrėju. Ekspozicijos scenarijus sujungia mokslinį smalsumą su estetinė patirtimi – šviesos, garso, judesio ritmu.

Aplink vidinį kiemą formuojamas **nuoseklus ekspozicinis ratas**. Lankytojai nuolat mato krintantį vandenį – gyvą jungtį tarp visų aukštų. Šis vertikalus srautas tampa architektūros širdimi, jungiančia skirtingas temas į vientisą vandens pasakojimą.



9



EKSPOZICIJOS NARATYVAS

Dangaus pasaulis - šviesa ir virsmas

Antrame aukšte vanduo tampa šviesa, garu, debesimi. Čia ekspozicijos pereina į **atmosferos reiškinių** pasaulį – ledo, sniego, garavimo ir kondensacijos erdves. Lankytojai čia gali valdyti šviesos kryptį, keisti spalvų spektrą, kurti vaivorykštės efektus.

Šviesos ir šešėlio instaliacijos bei **garų debesų kambariai** leidžia patirti vandens virsmo būsenas. Interaktyvūs sensoriai reaguoja į judesį – kai žmogus eina, šviesa seka jo kontūrą, tarsi būtų skleidžiama iš vandens. Šiame aukšte veikia ir **„Didysis vandens apytakos ratas“** – projekcinė erdvė, atskleidžianti viso ciklo logiką, nuo garavimo iki lietaus.

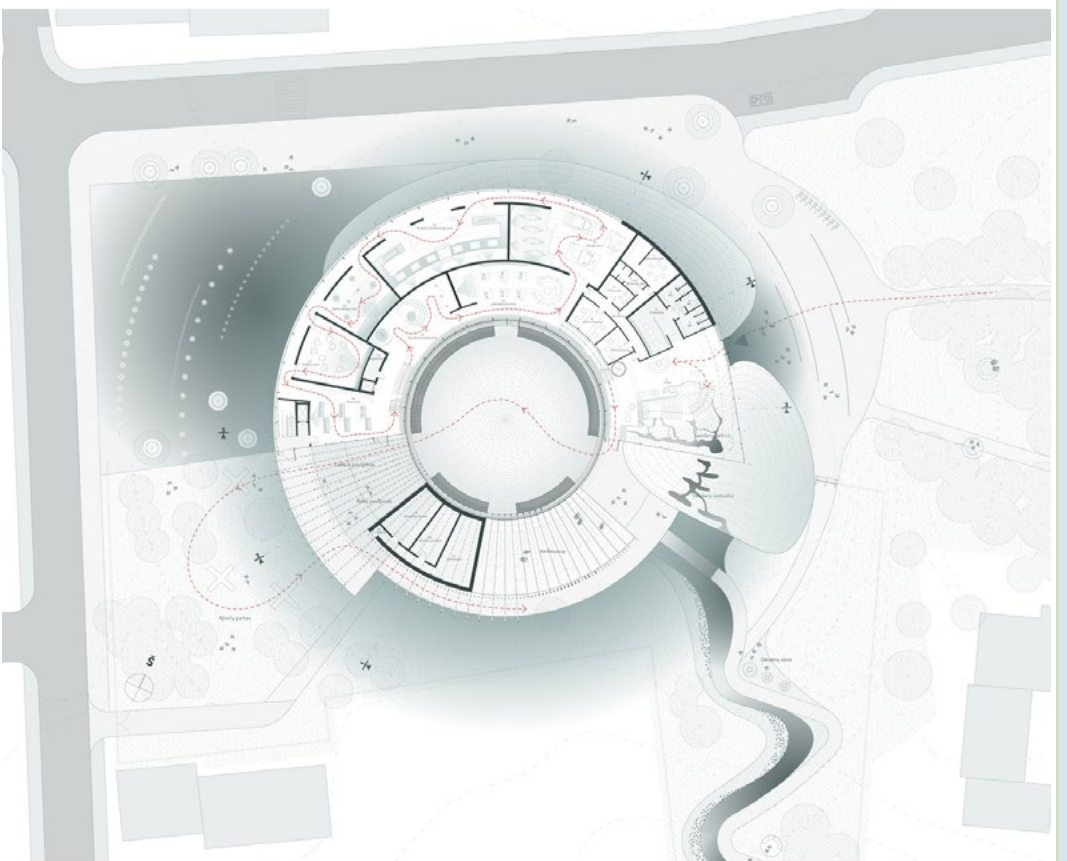
Lauko ekspozicija - rato tęsinys

Iš viršaus vanduo krinta į **lauko kaskadą** ir teka **upeliu**, vedančiu lankytojus į ežerą. Palei šią tėkmę formuojamas **pažintinis takas** su interaktyviomis edukacinėmis stotelėmis: galima klausytis vandens garsų, keisti jo srautą, išbandyti mažus vandens varomus mechanizmus. Greta upelio formuojamas **amfiteatras** – vieta stebėti vandens judėjimą, eksperimentus ar šviesos instaliacijas. Čia gamta pati tęsia ekspoziciją: vanduo juda, augalai auga, šviesa keičiasi.

Lauko ekspozicijos struktūra grindžiama **pažintiniu taku**, vedančiu nuo centro iki Pastovio ežero pakrantės. Jo maršrute lankytojas gali patirti skirtingas vandens būsenas:

- „Tylos baseinas“ – atspindžių vieta, kur vanduo ramus kaip veidrodis;
- „Lietaus paviljonas“ – skirtingo intensyvumo lietaus instaliacija vakarinėje dalyje, greta vidinio kiemo;
- „Rūko paklotė“ – rūko kūrimas su šviesos instaliacijomis greta ažuolyno parkelio. Kuriama pusiau uždara universali erdvė, kuri išjungus rūko mašinas gali tapti renginių erdve;
- „Judėjimo srautas“ – upelio kaskados ir maži tvenkiniai, atspindintys tėkmės galią;
- „Gyvybės salelė“ – želdynų kompozicija, primenanti natūralią ekosistemą;
- „Šviesos amfiteatras“ – vieta prie upelio, skirta poilsiui, edukacijoms ir renginiams, kur vanduo ir šviesa tampa scenos elementais.

Tokiu būdu **vidinė ir išorinė ekspozicija jungiasi į vieną ratą** – pastato viduje vanduo pasakoja apie save, o išorėje – pats tampa pasakojimu. Lankytojai gali sekti jį iš požemio į šviesą, iš vidaus į kraštovaizdį, kol galiausiai vanduo grįžta į ežerą – į savo pradžią.



Visame centre vanduo yra **pagrindinis pasakojimo balsas**. Jo tekėjimas, šviesos atspindžiai ir garsai sukuria gyvą ritmą, jungiantį architektūrą, žmogų ir gamtą. Ekspozicija įprasmina **lietuvišką rėdos rato** sampratą – viskas teka, viskas grįžta, viskas gyva **ratu**.

10

MEDŽIAGIŠKUMAS IR ARCHITEKTŪRINĖ RAIŠKA

Vandens pažinimo centras **RATU** – tai architektūra, kurioje **medžiagos kalba vandens vardu**. Jos pasirinktos ne tik dėl estetikos, bet ir dėl gebėjimo atspindėti šviesą, sukurti tėkmės, kaitos, gyvybės įspūdį.

Pagrindinė fasado medžiaga – nerūdijantis plienas. Jo lamelinė struktūra tarsi gaubia pastatą vandens žvynais, atspindėdama dangų, medžius ir ežero paviršių. Dienos eigoje fasadas nuolat keičiasi – rytą šaltas ir sidabrinis, vakare įgauna šiltą, bronzinį atspalvį. Ši kaita simbolizuoja vandens šviesos kelionę – amžiną virsmą tarp materijos ir atspindžio.

Stiklas naudojamas kaip jungtis tarp žmogaus ir gamtos. Didelės vitrinos atveria panorامينius ryšius su aplinka, leidžia matyti vidinio kiemo vandenį, ežerą, bažnyčios bokštus. Jo skaidrumas perteikia **vandens skaidrumo ir atvirumo principą** – architektūra ne slepiasi, o kviečia matyti ir būti matomam.

Grunto struktūros – ypač požeminiame aukšte – įkūnija **žemės tvirtumą**. Uolienų faktūros, šiurkštūs paviršiai, masyvūs tūriai kontrastuoja su viršuje esančiu lengvumu. Tai materialus priminimas, kad vanduo kyla iš gelmių – iš žemės, iš laiko sluoksnių.

Medis pasitelkiamas interjero detalėse – laiptų, turėklų, ekspozicinių plokštumų apdailoje. Jo šiluma sušvelnina plieno ir stiklo kontrastus, įveda žmogiško mastelio pojūtį.

Viduje medžiagos suskirstytos pagal patyrimo gradaciją:

- **Požemyje** – akmuo, molio tinkas, žemi tonai, prislopinta šviesa
- **Pirmame aukšte** – stiklas, vanduo, atspindžiai, ritmiškas garsas.
- **Antrame aukšte** – lengvas plienas, šviesa, skaidrumas, baltos plokštumos.

Šis vertikalus perėjimas iš tamsaus į šviesų, iš kieto į skaidrų, iš masyvaus į lengvą tampa **architektūros dramaturgijos ašimi** – kelione nuo žemės prie dangaus, nuo materijos prie šviesos.

Naktį pastatas įgauna kitą veidą: iš vidaus sklindanti šviesa paverčia jį **švytinčiu ratu** virš vandens paviršiaus – tarsi ežero mėnulio atspindžiu. Tokiu būdu RATU tampa ne tik dienos, bet ir **naktinio Molėtų peizažo** ženklu – tyliai kvėpuojančiu, gyvu šviesos šaltiniu.

Medžiagų dermė – plieno spindesys, stiklo skaidrumas, akmens tvirtumas ir želdinių gyvybė – kuria architektūrinį pasakojimą apie **vandens keturias būsenas**: tvirtumą, tekėjimą, garą ir atspindį. Kiekviena medžiaga čia turi savo balsą, tačiau visi jie susilieja į vieną – **vandens balsą**.

11



TAUTOSAKOS IR SIMBOLIKOS INTERPRETACIJA

Projektas RATU įprasmina **lietuvišką pasaulėjautą**, kur žmogus, vanduo, žemė ir dangus sudaro vieną gyvą ratą. Architektūra čia tampa pasakojimo forma – **vanduo, šviesa, garsas ir akmuo** kalba senąja mūsų kultūros kalba.

Pagrindinė idėja remiasi **rėdos rato** samprata – pasaulio tvarkos ir amžinos kaitos simboliu. Pastato kylanti rato forma atspindi **vandens kelionę** nuo gelmių iki šviesos, nuo žemės prie dangaus. Tai kelionė, kurioje žmogus atpažįsta savo vietą visumos cikle.

Vanduo – **gyvybės ir atminties stichija** – jungia visas pastato erdves. Požemyje jis gimsta, pirmame aukšte teka, antrame garuoja, o ištekėdamas į ežerą užbaigia savo ratą. Jo tekėjimas, garsas ir atspindžiai tampa **pastato balsu**.

Erdvėse sklindantis garsas kurtas **sutartinių principu** – vandens šnaresys, lašų ritmas ir šviesos virpesiai susilieja į daugiasluoksnį vandens sutartinės garsovaizdį, kuriame žmogus tampa dalyviu, o ne stebėtoju.

Projektas įsišaknija **Molėtų krašto kultūroje** – čia eksponuojami povandeninių polinių gyvenviečių artefaktai ir pagonišką pasaulėjautą menantys šventi rieduliai, tampantys materialiu tiltu tarp praeities ir dabarties. Aplink juos vanduo juda, o šviesa išryškina jų faktūrą, tarsi atgaivindama senųjų laikų atmintį.

Molėtų kraštovaizdis – ežerų ir žvaigždžių žemė – atspindi ir architektūroje. **Šviesa** čia simbolizuoja pažinimą: ji veriasi per vandenį, lūžta į vaivorykštę, atspindi dangų. Kaip **Molėtų observatorija** stebi dangaus judėjimą, taip RATU pastatas atspindi tą patį ciklą žemėje – gamtos ir žmogaus vienybę.

Ratas projekte tampa bendrystės ženklu – žmonės, vanduo ir erdvė susilieja į vieną judėjimą, vieną kvėpavimą. RATU nėra mitų iliustracija – tai **gyvas pasakojimas**, kuriame senoji lietuvių dvasia įgauna šiuolaikinę formą. Čia vanduo kalba, šviesa gieda, akmuo tyliai saugo. Viskas teka – ratu.

12



TVARUMO IR APLINKOS ASPEKTAI

Vandens pažinimo centras RATU paremtas **darnos ir cikliškumo principu** – tais pačiais dėsniais, kuriais gyvena vanduo ir gamta.

Pastato orientacija, tūrio forma ir medžiagiškumas parinkti taip, kad būtų maksimaliai **išnaudojamos natūralios energijos**. Pagrindinis įėjimas atveriamas į rytus – rytinė saulė apšviečia holą erdvę, tuo tarpu pietinė pastato dalis, nukreipta į ežerą, aprūpinama šviesa per lamelinę fasado struktūrą, kuri kartu veikia kaip **saulės kontrolės sistema**.

Pastato stogas ir terasos apželdinami, suformuojant **natūralią izoliaciją ir lietaus vandens surinkimo paviršių**. Surinktas lietaus vanduo filtruojamas ir grąžinamas į pastato vandens ciklą – tiek ekspozicijoms, tiek lauko upelio sistemai. Šis sprendinys simboliškai uždaro **vandens ratą** – nuo dangaus iki žemės, nuo pastato iki ežero.

Šildymo ir vėsinimo sistema paremta geoterminiu šilumos siurbliu ir pasyvaus mikroklimato palaikymu: storos reljefo pusės sienos saugo nuo perkaitimo vasarą, o stiklinės dalys maksimaliai išnaudoja saulės energiją žiemą.

Apšvietimo sistema valdyta **pagal natūralios šviesos intensyvumą** – dienos metu vidiniai paviršiai atspindi šviesą iš kiemo ir ežero, o vakare erdvės apšviečiamos švelniu LED švytėjimu, nukreiptu į paviršius, o ne į akis. Taip išvengiama šviesos taršos ir išlaikomas **naktinio peizažo jautrumas**.

Kraštovaizdis formuojamas **iš vietinių rūšių**: ąžuolų, beržų, pušų, šermukšnių, ajerų, asiūklių – augalų, būdingų ežerų pakrantėms. Jie reikalauja mažai priežiūros, prisitaiko prie vietinio klimato ir sudaro **natūralų ekosisteminį sluoksnį**, kuris palaiko biologinę įvairovę.

Pėsčiųjų takai ir lauko danga projektuojami iš laidžių medžiagų, leidžiančių vandeniui infiltruotis į gruntą. Automobilių stovėjimo vietos minimizuojamos, prioritetas teikiamas pėsčiųjų ir dviračių srautams bei viešojo transporto prieigoms.

Tvarumo principai atsispindi ir ekspozicijoje: lankytojai gali **tiesiogiai matyti, kaip veikia vandens surinkimo ir apytakos sistemos**, taip tvarumas tampa ne tik konstrukciniu, bet ir **edukaciniu** elementu.

Šiame projekte tvarumas nėra vien energinis skaičiavimas – tai **filosofinė architektūros laikysena**. Pastatas kvėpuoja kartu su gamta, dalijasi jos šviesa, kaupia jos vandenį ir grąžina jį atgal, gyvendamas tuo pačiu ritmu. Kaip ir vanduo, jis gimsta, teka, sugrįžta – ratu.



BENDRIEJI STATINIO RODIKLIAI

PASTATO BENDRASIS PLOTAS pagal konkurso sąlygose numatytą funkcinę užduotį	2694.96 m ²
PASTATO BENDRASIS PLOTAS su konkurso sąlygose nenumatytomis, bet suprojektuotomis reikalingomis techninėmis patalpomis pastatui eksploatuoti	2908.52 m ²
PASTATO PAGRINDINIS PLOTAS	2236.46 m ²
PASTATO AUKŠTIS	15.90 m
PASTATO AUKŠTŲ SKAIČIUS	2 + požeminis
SUPROJEKTUOTŲ AUT. STOVĖJIMO VIETŲ SKAIČIUS	57



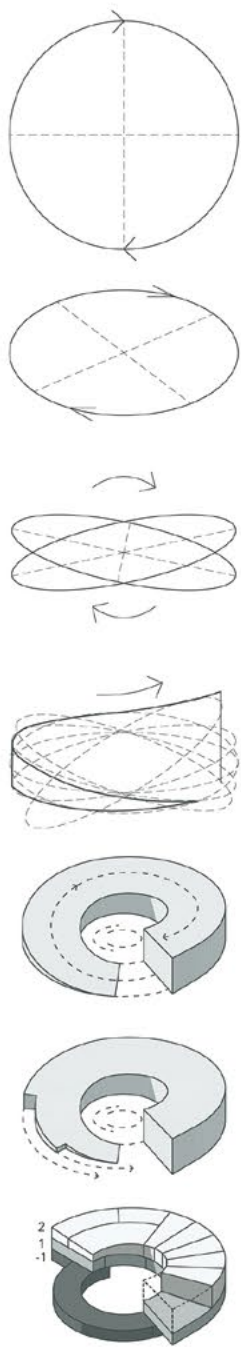


RATU jungia lietuvišką pasaulėjautą ir šiuolaikinę architektūrą, kviesdamas prisiminti, kad žmogus nėra virš gamtos – jis yra jos viduje, jos sraute. Vanduo tampa mokytoju, kuris tyliai primena: viskas grįžta, viskas tęsiasi, viskas turi savo laiką.

Iš šaltinio, krentančio po žeme, iš lašo, skylančio į šviesą, iš garo, pakylančio į dangų, gimsta architektūra, kuri kvėpuoja kartu su aplinka. Tai vieta, kur žmogus susitinka su savo atspindžiu – ne stikle, o vandenyje.

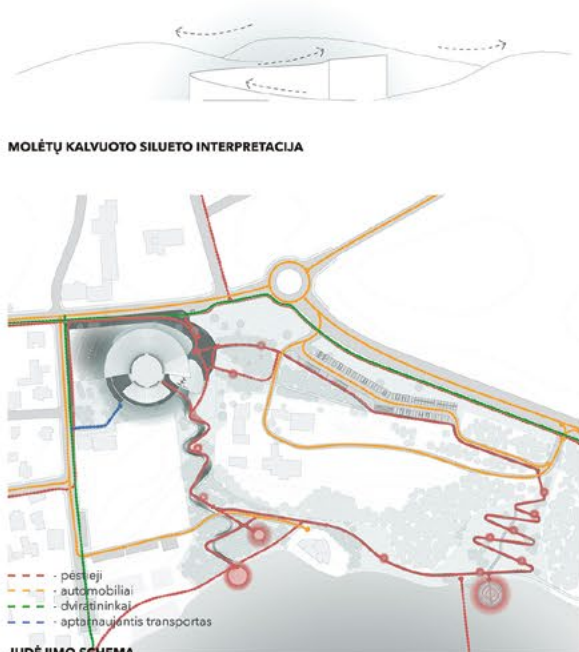
RATU – tai ne pastatas, o judėjimas. Ne forma, o būseną.
Tai amžinas rato sukimasis, rėdos ritmas, kuriame susitinka žemė ir dangus, vanduo ir šviesa, žmogus ir laikas.

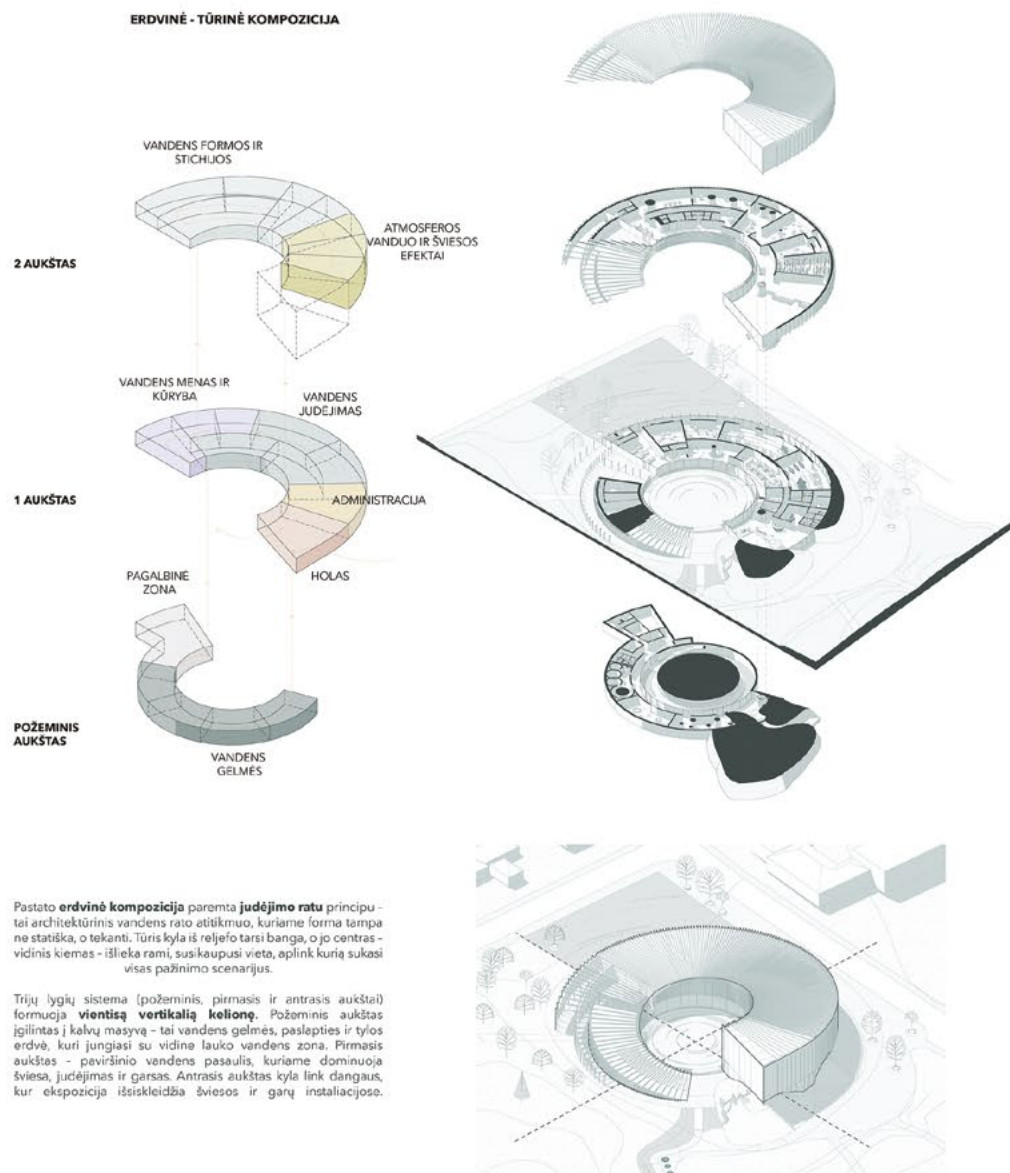


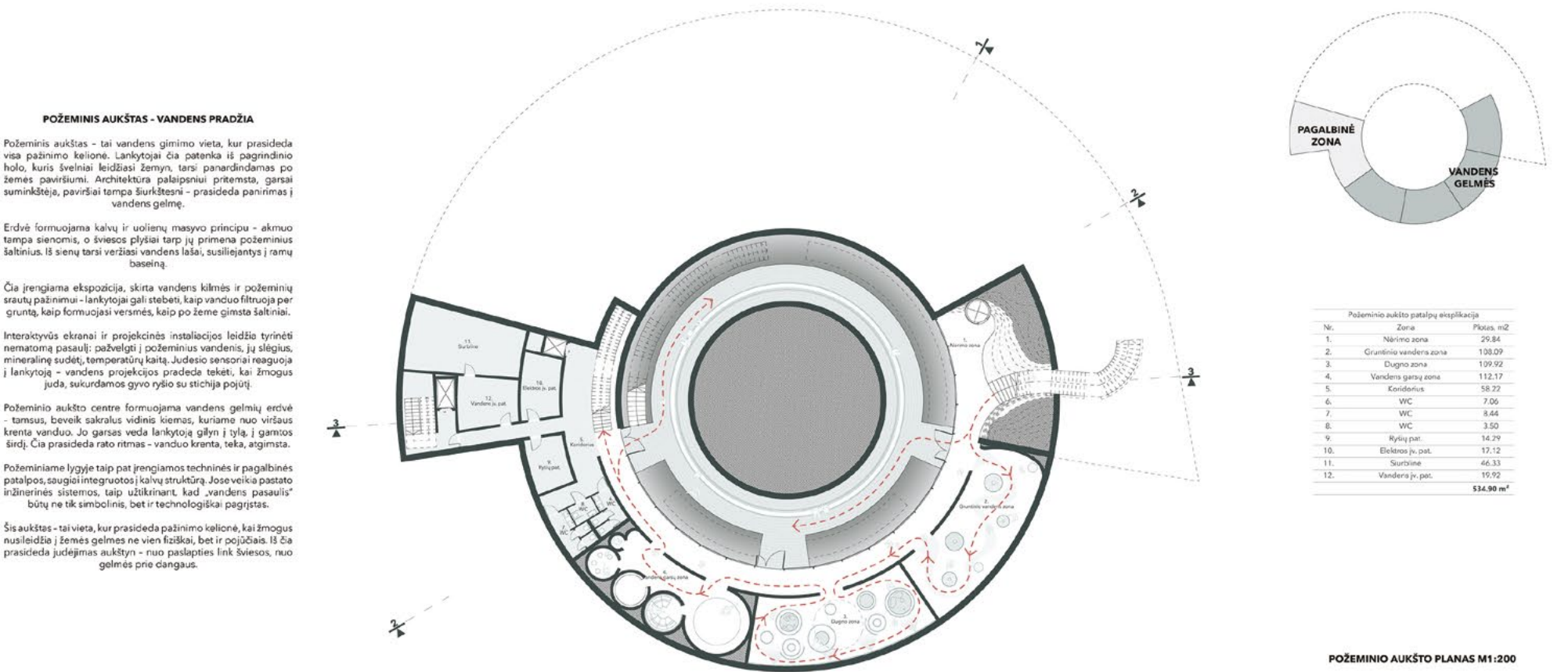


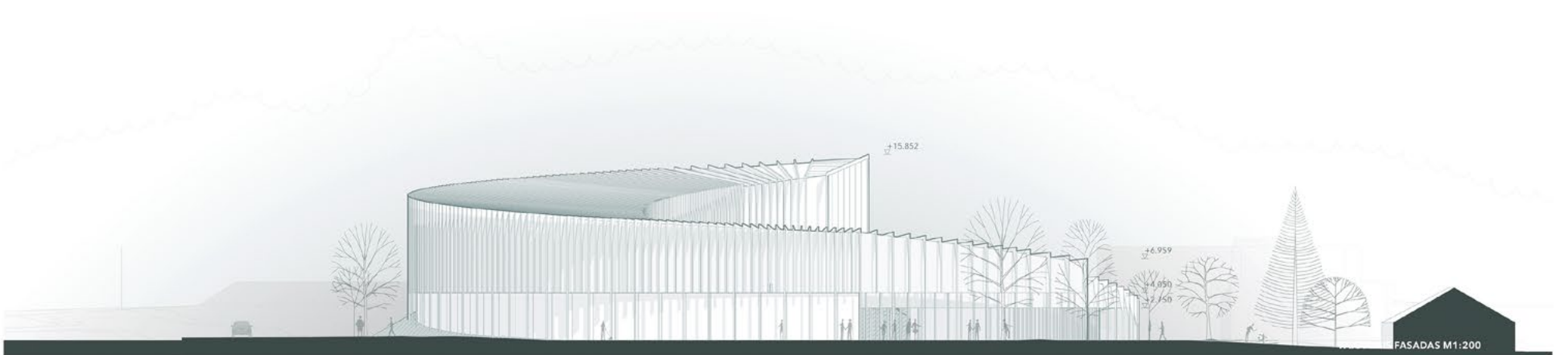
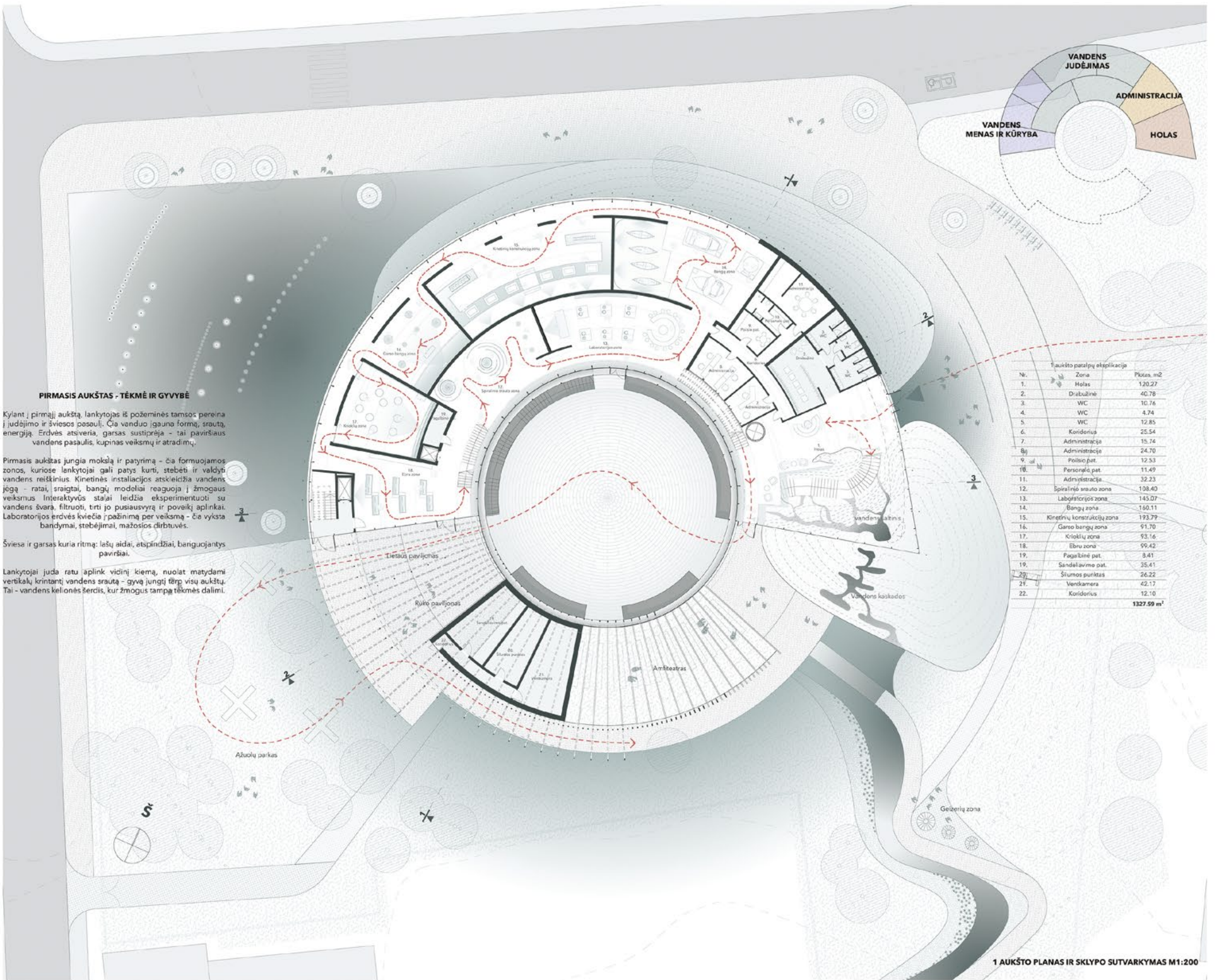
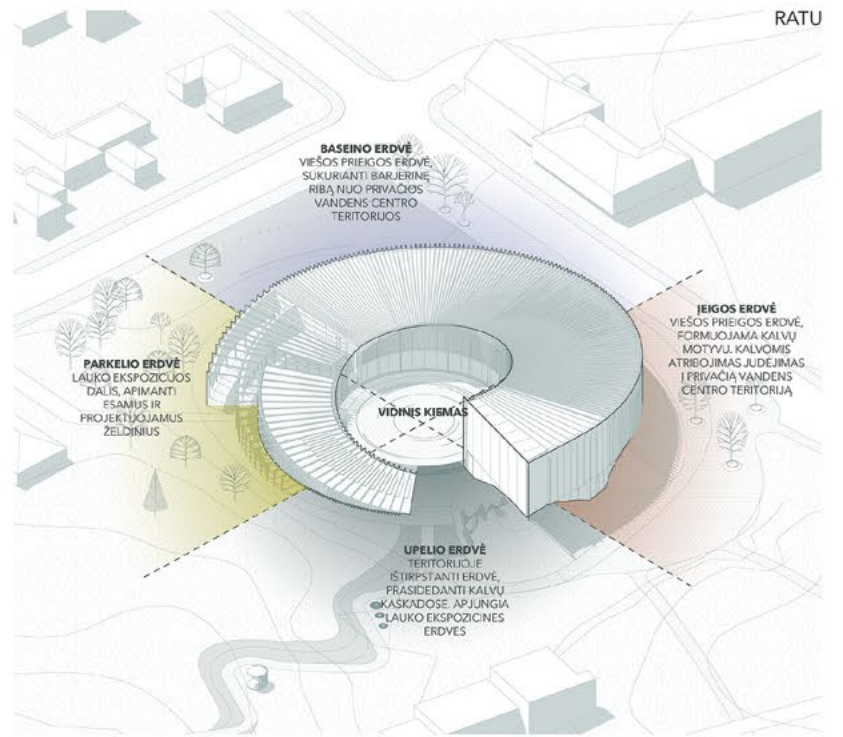
„Ratas“ – tai pasaulio tvarkos ženklas. Tai lietuviškos **rėdos rato** interpretacija, kurioje susilieja gamta, žmogus ir laikas. Vandens pažinimo centras „RATU“ gimsta iš šio cikliško judėjimo – nuolatinės kaitos, tekėjimo ir atsinaujinimo. Pastatas nėra tik objektas – tai gyvas procesas, kuriame vanduo tampa architektūros forma, o architektūra – vandens kelio atspindžiu.

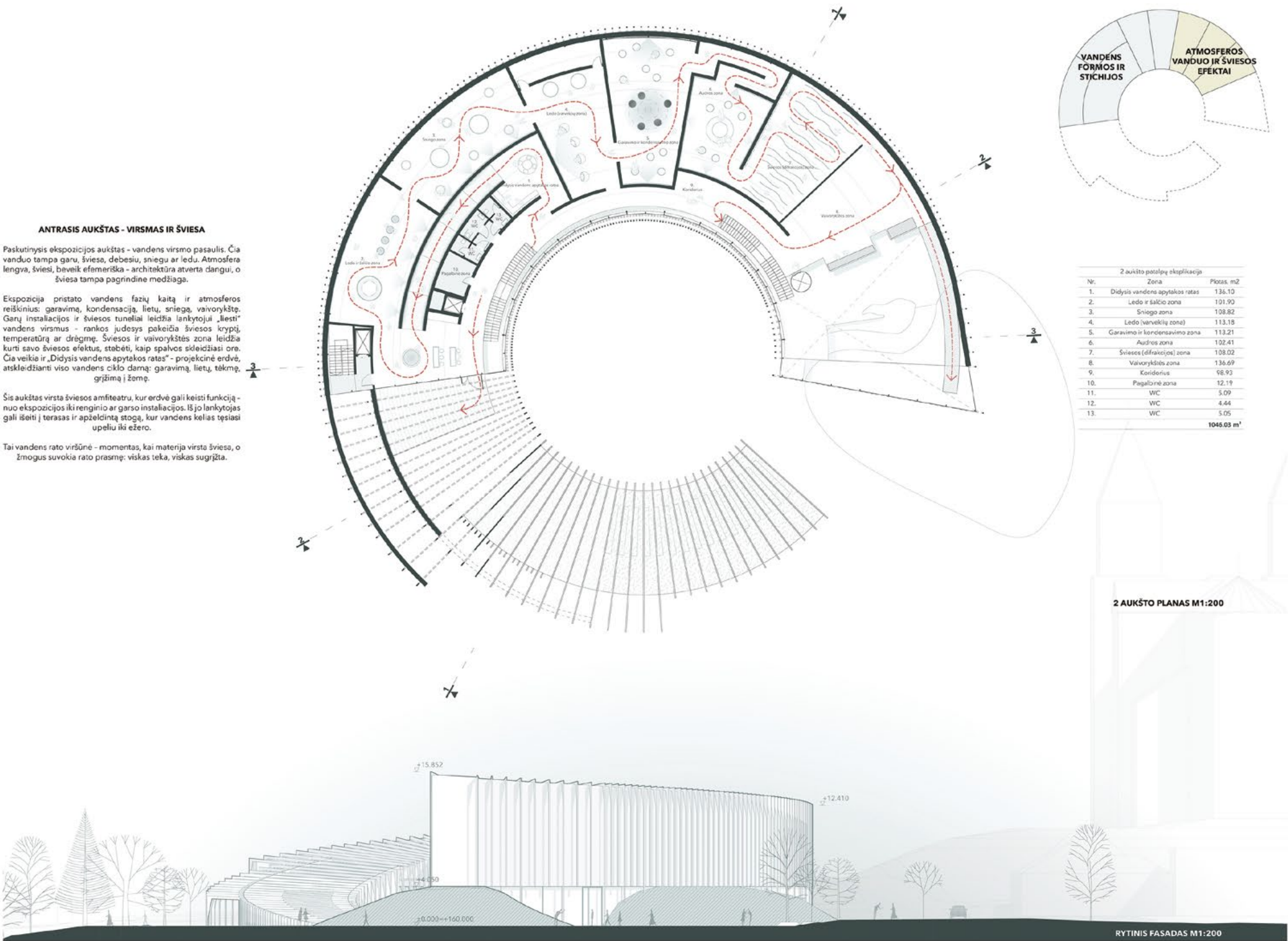
Ratas čia netik geometrinė forma, bet ir **kosminės tvarkos simbolis**, jungiantis dangų ir žemę, praeitį ir ateitį, tylą ir garsą, judėjimą ir sustojimą. Lankytojas kviečiamas kelionei, kuri prasideda požemyje – vandens gelmėse – ir kyla aukštyn iki šviesos, vaivorykštės, lietaus debesų. Tai pažinimo ratas, kuriame atsispindi žmogaus santykis su gyvybės šaltiniu – vandeniu.





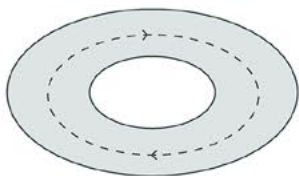






EKSPOZICIJOS NARATYVAS

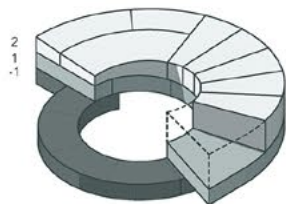
Vandens pažinimo centro „RATU“ ekspozicijos naratyvas grindžiamas keturiais esminiais principais: judėjimo ratu, trijų lygių sistema, kintama šviesotamsos atmosfera ir vandens būsenų kaita.



- 1 -

JUDĖJIMAS RATU

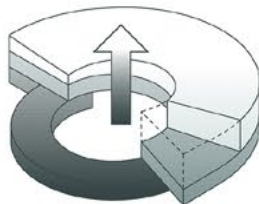
Lankytojas juda nenutrūkstamu ratu – tai simbolinė ir fizinė kelionė, atkartojanti rados rato ir vandens apytakos ciklo principą. Ekspozicija neturi nei pradžios, nei pabaigos – judėjimas tampa patyrimo ašimi, o pats pastatas veikia kaip ratas, besisukantis aplink vandens šerdį.



- 2 -

TRIJŲ LYGIŲ SISTEMA

Ekspozicija išdėstyta trimis vertikalais lygiais – požeminis, paviršiaus ir dangaus pėsčialiai. Kiekvienas aukštas atskleidžia skirtingą pažinimo etapą: požemyje vanduo gimsta, pirmajame aukšte jis teka, antajame – garuoja ir išryšksta šviesoje. Ši vertikalioji struktūra leidžia lankytojui patirti vandens kelią kaip laipsnišką virsmą nuo materijos prie šviesos.



- 3 -

KINTAMA INTERJERO ATMOSFERA PER ŠVIESOTAMSA

Erdvės nuosekliai kinta nuo tamsos prie šviesos – požeminis aukštas tamsus ir tylus, su akmenimis faktūromis; pirmasis – gyvas, judrus, kupinas atspindžių; antrasis – skaidrus, etviras, užlietas šviesoje. Šviesotamsos dinamika sukuria emocines keliones dramaturgiškai, kurioje šviesa tampa pažinimo simboliu.



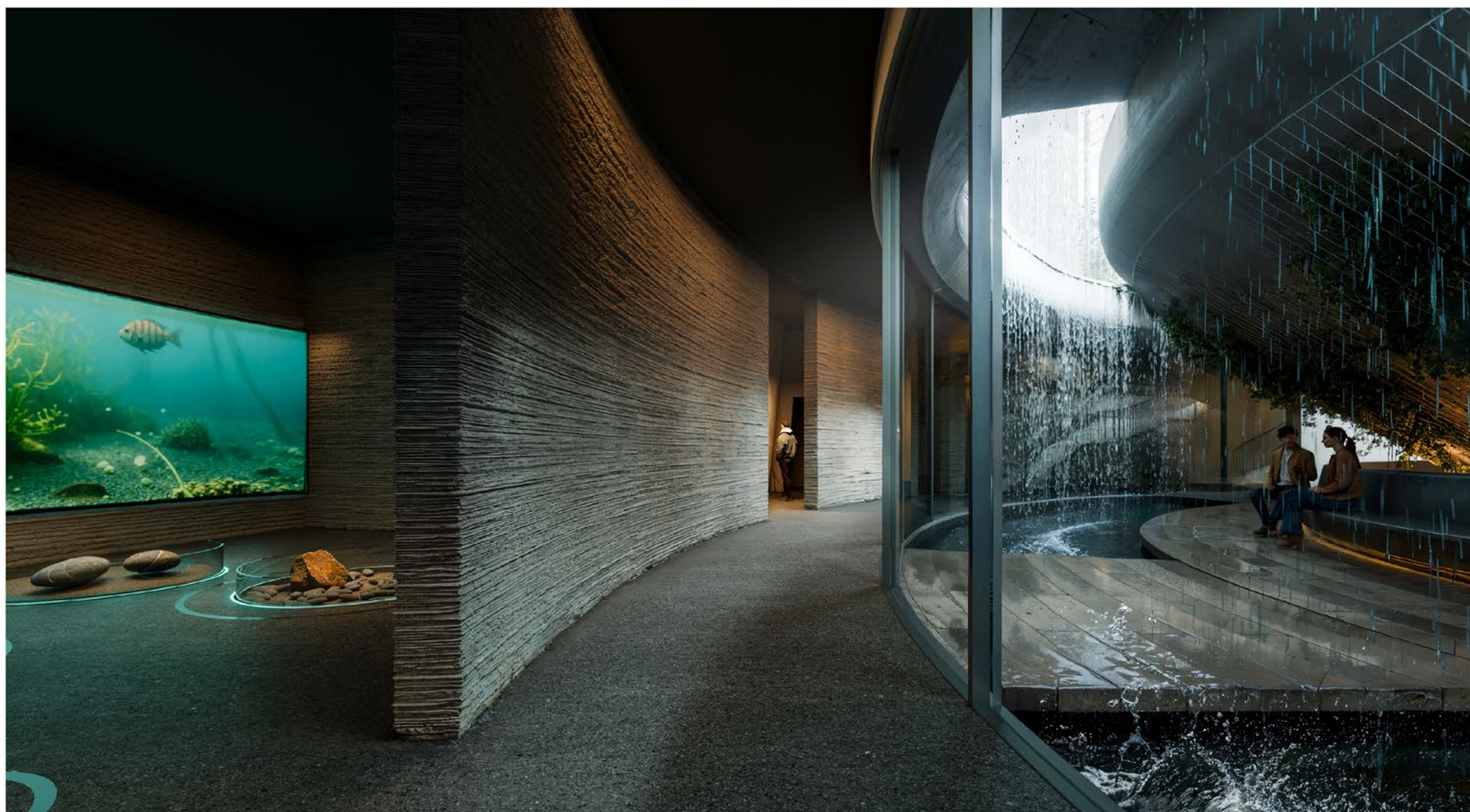
- 4 -

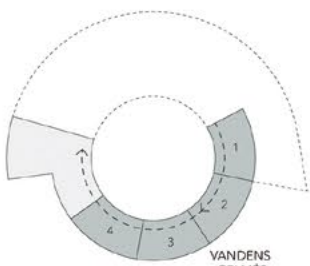
KINTAMAS VANDENS BŪVIS

Ekspozicijos šerdis – vandens ciklo išraiška:

- vanduo krinta iš viršaus į požemį;
- vanduo teka per pirmo aukšto erdves;
- vanduo stovi baseinuose ir atspindžiuose, atkurdamas ramybę.

Ši nuosekli tėkmė leidžia lankytojui matyti visą vandens gyvenimą – nuo šaltinio iki garo, nuo lietaus iki ežero.





VANDENS GELMĖS



1. NĖRIMO ZONA

Panėrimo zona kuriama leidžianti gilyn į olos formą primenančią erdvę. Ją apibūdina kalbų masyvai su krintančiu šaltiniu vandens efektu. Nusileidus lankytojų pasitinka žemiškų žemųjų tonų aplinka su pritemdytu apšvietimu, požeminio vandens instaliacija vidiniame lauko kieme.



2. GRUNTINIO VANDENS ZONA

Gruntinio vandens zona kuriama kaip žemės sluoksnių ekspozicija, kuriame pasakojama vandens filtracijos, požeminių upių, gruntinio vandens specifika. Stiklo kolonos pristatomi gruntiniai sluoksniai, lubų projekcijoje sukuriamas požeminės upės tėkmės efektas. Lankytojai gali interaktyviai ekranais susipažinti su tema, išbandyti vandens filtracijos procesus.



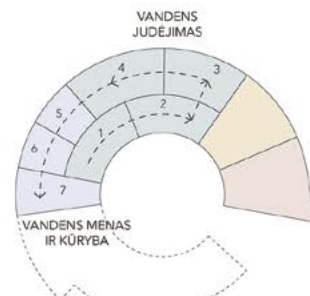
3. DUGNO ZONA

Interaktyvi paroda kviečia pasinėri į paslaptingą jūros ir ežerų dugnų pasaulį. Tamsi, mitynų jūda erdvė su subtiliu apšvietimu kūrą glaus vandens atmosferą. Dideli ekranai rodo tiesioginius vaizdus iš povandeninių kamerų, o lankytojai, naudodamiesi lietimui jautriais pulais, gali tyrinėti skirtingas vietas - nuo vulkaninių dugnų iki ežerų gelmių. Grindys sugeria garsą, ekspozuojami doplo elementai, o ekranuose pateikiami realūs duomenys apie gyf, temperatūrą ir druskingumą.



4. VANDENS GARSŲ ZONA

Erdvė kūrta pagrindinė kolektyvinio patyrimo erdvė su galimybe prigulti ir pailsuoti. Likusią ekspoziciją dalį sudaro penkos klausymosi nišos: viena leidžia išgirsti vandens paviršų, kita - pajusti gluminių pušų per vibruojančią kėdę, trečioje skamba vandens gyvybės chorai, ketvitoje - srovų garsai, o paskutinė panašina į trimatį garso peizažą nuo audros iki ramybės gėimės. Kiekvienas lankytojas gali reguliuoti garsą ir trukmę. Visa erdvė kūrta įspūdi, tarsi žmogus būtų paniręs į tylų, skystą vakuumą, kuriame egzistuoja tik vanduo ir garsas.



VANDENS JUDĖJIMAS



1. SPIRALINIO SRAUTO ZONA

Spiralinio srauto zona - tai šviesi, rami ir dinamiška erdvė, kurioje vanduo tampa pagrindiniu akcentu. Centre stūkso aukštas stiklo cilindras su sukūriu - gyvas, nuolat besisukantis vandens stulpas, simbolizuojantis judėjimą ir gyvybės tėkmę. Likusioje ekspozicijoje lankytojai yra kviečiami patirti sukūrio efektą - į liestdami rankomis. Erdvėje taip pat numatyti interaktyvūs vandens stulpai, kurie valdomi lankytojų.



2. LABORATORIJOS ZONA

Erdvė kuriama atvira, su reikiamais prietaisais vandens eksperimentams stebėti ir juos atlikti. Iš šios erdvės numatytas tiesioginis susitikimas su vidiniu kiemu, tokiu būdu leidžiant erdvei lengvai transformuotis į užsiėmimams priimtą zoną, prispiečiančią ir į kiemo erdves.



3. BANGŲ ZONA

Bangų zona - tai šviesi, natūraliai apšviesta erdvė, kurioje lankytojai patiria vandens judėjimo pojūtį iš skirtingų perspektyvų. Judesio platformos, garsai ir šviesos efektai sukuria įspūdį, tarsi būtum ant laivo denio, virš vandens ar glitai po juo. Pagrindinis akcentas - kanų zona su bangavimo simulatoriumi ir panašiomis ekranu, kuris pateikia plaukimo upe jausmą, apgaudamas lankytojus šviesos, garso ir judesio harmonija.



4. KINETINIŲ KONSTRUKCIJŲ ZONA

Tai šiuolaikiška, dinamiška erdvė, kurioje inžineriniai principai virsta judančiu, interaktyviu kūrtoveidžiu. Čia mechanizmai tampa didelio mastelio, minimalistinėmis skulptūromis iš nerodijančio plyno, betono ir perrutonų akro, kurias lankytojai aktyviai prisilietimu ar žingsniu. Šviesos, vandens, apšviesti kanalai ir subtilūs LED akcentai pabrėžia judesį bei vandens tėkmę, o grindyse tekančios šviesos ir vandens srautas sukuria energiją cirkuliacijos įspūdį. Zona kviečia tyrinėti, stebėti ir pajusti, kaip senieji fizikos principai augja modernioje architektūroje ir žaizduojančios aplinkoje.

VANDENS MENAS IR KŪRYBA



5. GARSO BANGŲ ZONA

Garso bangų zona - tai erdvė, skirta patirti, kaip garsas veikia vandenį ir kaip bangos virsta matoma forma. Erdvės centre išdėstyti blizgūs, kūgio formos stalai su vandens paviršiumi, kuris reaguoja į skleidžiamas bangas. Ant sienų ir grindų sklinda šviesos linijos, atspindinčios garso judėjimą, o pagrindinėje sienoje projekcija rodo dinamiškas, pulsuojančias bangų figūras. Lubos primena vandens paviršių, subtiliai atspindindį šviesą, todėl visa erdvė atrodo tarsi panirusi į garą ir judesį. Garso bangų zona leidžia ne tik girdėti, bet ir pamatyti garą - patirti jį kaip gyvą, nuolat kintantį reiškinį.



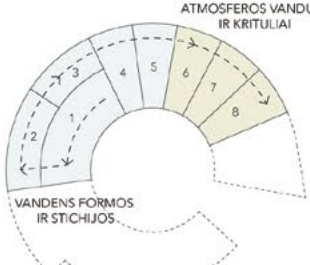
6. KRIOKLIŲ ZONA

Krioklių zona - rami erdvė, skirta vizualinėms projekcijoms ant krintančio vandens. Čia lankytojai patenka į erdvę, kurioje vanduo tampa gyvu ekranu - ant švelniai krintančių vandens srovių pasirodo šviesos raizai, vaizdai ir simboliai, nuolat kintantys tarsi gamtos ritmu. Didelė vertikali vandens siena veikia kaip projekcijos paviršius, o subtilus apšvietimas ir atspindint lubų dangą sustiprina šviesos žaismą. Lankytojai gali valdyti projekcijas interaktyviai pulstyje. Ši erdvė sukuria mediacinę patirtį - tarsi stebėtum krioklį, kuriame vanduo ne tik krenta, bet ir pasakoja šviesos istoriją.



7. EBURŲ ZONA

Ebru zona - tai šviesi, rami ir įkvepianti terapinė erdvė, skirta piešimo ant vandens menui, kurioje lankytojai kūrta didelio formato individualius ar kolektyvinius meno kūrinius. Erdvėje išdėstyti ebru stalai su subtilia judančiu vandens paviršiumi. Vieni jų pakabinti spalvų indai ir įrankiai leidžia dailiai formuoti gyvus ornamentus, kurie plaukioja, jungiasi ir keičiasi kiekvieno prisilietimu. Ant sienų ekspozuojami ankstesni kūrinių pabrėžia vandens meno trapumą ir unikalumą, o visa aplinka skatina susikaupimą bei kūrybinę ramybę - tarsi meditacija per spalvą, judesį ir vandenį.



VANDENS FORMOS IR STICHIJOS



1. DIDYSIS VANDENS APYTAKOS RATAS

Didžioji vandens rato erdvė - tai interaktyvi ekspozicija, pasakojanti apie visą vandens ciklą gamtoje - nuo garavimo ir kondensacijos iki kritulių, gruntinio vandens ir vandenylių. Lankytojai pirmiausia patenka į žanginę salę, pristatančią vandens apytakos temą, o vėliau keliauja pro tunelio tipo erdvę, kur projekcijos ir garas anksčiau skirtingus ciklo etapus. Tunelis veda į šviesą salę su dideliu interaktyviu gaubliu, vaizduojančiu vandenylius ir jų sroves - vandens pasaulio širdį. Visa erdvė sukurta taip, kad lankytojas ne tik pamatytų, bet ir pajustų vandens ciklo gyvybingumą bei jo lemiamą vaidmenį Žemės ekosistemoje.



2. LEDO IR ŠALČIO ZONA

Ledo ir šalčio zona - tai erdvė, kurioje per mokslinę ir patyriminę priemę pristatomas ledo susidarymas, tipinės ir jo poveikis gamtai. Čia lankytojai gali stebėti ledo kristalų struktūras, polarnųjų ledynų vaizdus ir interaktyvias instaliacijas, anksčiau žinančias klimato kaitos procesus. Erdvės centre stūkso didelis, apšviestas ledo kristalo modelis, apink kurį sklinda šalta, mėlyna šviesa, o lubose marga šerkšnių įėjimų primenančios šviesinės informacinės sienos su vaizdais ir projekcijomis pasakoja apie ledo gyvavimo ciklą - nuo užšalimo iki tirpimo, o interaktyvūs stalai leidžia tyrinėti temperatūros, tankio ir formos pokyčius.



3. SNIEGO ZONA

Sniego zona - tai įspūdinga, futuristinė erdvė, primenantis sniego gamybos laboratoriją, kurioje lankytojai gali tyrinėti sniego struktūrą ir jo formavimosi procesą. Erdvės centre įrengtos didelės cilindrinės kapsulės, kuriose vyksta dirbtinis sniego kūrimo procesas - ore tarsi pakimba švytinčios kristalų formos, pabrėžiančios sniego trapumą ir grožį. Aplink kapsules išdėstyti interaktyvūs stalai su mikroskopus ir ekranais leidžia stebėti sniego iš am, analizuoti jų geometriją bei temperatūros įtaką jų struktūrai. Ant sienų esančios dielės vaizdo projekcijos rodo mokslinius ir meninius sniego reiškinio aspektus - nuo kristalų smetrijos iki sniego poveikio klimatui.



4. LEDO [VARVEKLIŲ] ZONA

Ledo (varveklių) zona - tai minimalistinė, tyli ir šviesi erdvė, kurioje ekspozuojama interaktyvi instaliacija su natūraliai augančiais varvekliais. Čia lankytojai gali stebėti, kaip vanduo virsta ledu, kaip formuojasi ir auga varvekliai, o vėliau - kaip jie tirpsta, atkurdami užšalimo ir lydymosi ciklą. Erdvės centre stūkso dvi didelės cilindrinės kapsulės, kuriose realiai laiku vyksta šis procesas - šaltis ir šviesa kūrą gyvą, nuolat kintantį skulptūrinį vaizdą. Švelnus apšvietimas išryškina ledo skaidrumą ir formų įvairovę, o aplink tyrančią tyli sustiprina susikaupimo pojūtį.

ATMOSFEROS VANDUO IR KRITULIAI



5. GARAVIMO IR KONDENSACIJOS ZONA

Erdvės centre stūkso įspūdinga vertikali instaliacija - skaidrus cilindras, kuriame vyksta garavimo ir kondensacijos procesas. Vanduo kyla garais, virsta debesimis, o vėliau laisvai leidžiasi žemyn, atskleidžiamas gamtos ciklo esmė. Aplink išdėstyti apšviesti sėdėjimo podumai kviečia stebėti šį procesą tarsi gyvą pamoką apie vandens būsenas. Švelnus apšvietimas ir projekcijos pabrėžia atmosferos judėjimą, o interaktyvūs ekranai leidžia eksperimentuoti su temperatūros ir drėgmės parametrais. Ši zona atskleidžia, kaip garavimas ir kondensacija tiesiogiai veikia klimatą - nuo debesų formavimosi iki kritulių susidarymo.



6. AUDROS ZONA

Audros zona - tai įspūdinga, jūtiminkus pojūčių žadinanti erdvė, skirta audros reiškinį patirti. Lankytojai į ją patenka koridoriumi, kuriame pamažu stiprėja vėjo gūsiai, girdisi pirmieji graužtinio garšai, juntamas lietus kvepas ir ore tyrantis ozono dvelkimas - viskas imtuoją anįjančią audrą. Pagrindinėje erdvėje projekcijos ant sienų ir lubų atkuria audros intensyvumą - blyksnėdus žaizus, tamsius debesis ir sukuriojančią vėją. Šviesos efektas, garas ir dirbtinis lietus sistema sukuria visą patyrimo pojūtį, tarsi būtum audros centre.



7. ŠVIESOS (DIFRAKCIJOS) ZONA

Šviesos difrakcijos zona - tai poetiška, interaktyvi erdvė, skirta tyrinėti šviesos lūžį, sklindimą ir jos žaismą vandenyje. Čia lankytojai gali patirti, kaip vanduo ir šviesa susilieja į vieną nuolat kintančią visumą. Viršuje pakabinti vandens rezervuarai veikia kaip gyvi optiniai filtri - pro juos sklindanti šviesa lūžta, skaidosi ir piešia ant sienų bei grindų spalvingas difrakcijos figūras. Erdvėje įrengti interaktyvūs eksperimentai leidžia keisti šviesos kryptį, intensyvumą ar vandens paviršiaus bangavimą, stebint, kaip keičiasi šviesos raizai.



8. VAIVORYKŠTĖS ZONA

Vaivorykštės zona - tai meninė vandens ir šviesos instaliacijų erdvė. Didžiąją stiklo fasadai leidžia natūraliai šviesai įlieti į vidų, o krintantis vanduo ant sienų ir langų sukuria nuolat kintančius šviesos lūžio raizus bei subtilias vaivorykštės projekcijas. Vaivorykštės zona kuriama šviesos ir vandens efektais, todėl ji lengvai transformuojama į renginių ar performansų erdvę - dieros neto tie šviesos kupinas stebėjimo taškas, o vakare į virsta šviesos instaliacija scena, kurioje spindi vandens atspindiniai ir žaizduojančios vaivorykštės.

LAUKO EKSPOZICIJA



UPELIO ZONA



KRIOKLIO ZONA



GEIZERIŲ ZONA



LIETAUS PAVILONO ZONA



RŪKO ZONA



MEDITACIJŲ ZONA



TERASOS ZONA



SALOS ZONA



PAŽINTINIS TAKAS